

**Сучасні підходи до збагачення культурологічного змісту
дошкільної освіти**

У статті розглядається проблема культурологічної складової у змісті дошкільної освіти. Обґрунтовано сучасні підходи до збагачення культурологічного змісту дошкільної освіти. Уточнено поняття «культура», «культурологічна складова змісту дошкільної освіти».

Ключові слова: БКДО, зміст дошкільної освіти, культурологічна складова змісту дошкільної освіти, культура.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні процеси національного відродження в Україні у ХХІ столітті вимагають оновлення змісту освіти; поглибленого вивчення і широкого втілення у практику всіх ланок системи освіти, здобутків народної культури в найрізноманітніших аспектах. У процесі творчих пошуків змісту, форм і методів національного виховання зростає інтерес до розвитку особистісної культури дітей дошкільного віку.

Аналіз наукових досліджень, на які спирається автор. Зміст сучасної дошкільної освіти спрямований на збереження дитячої субкультури, зорієнтований на цінності та інтереси дитини. Він тісно пов'язаний з культурою суспільства. Проблемі культурологічної складової змісту дошкільної освіти на різних етапах розвитку приділяли уваги багато дослідників. Серед них можна відзначити результати наукових досліджень Д. Алинкіної, О. Батухтіної, Г. Беленької, А. Богущ, І. Газіної, В. Лаппо, Н. Лисенко, З. Мустафаєвої, Л. Редькиної, Н. Рогальської, С. Садовенко,

А. Шевчук та ін. Науковцями доведено, що великого значення у розвитку дітей дошкільного віку відіграє культура (культура спілкування, елементи культури праці, елементи національної культури, емоційна культура тощо).

Формулювання мети та завдань статті. Метою статті є обґрунтування сучасних підходів до збагачення культурологічного змісту дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. Відчуження культури від особистості, як зауважує А. Богуш, є однією із причин дефіциту духовності в суспільстві ХХ ст. З одного боку, освіта не використовувала культуру як засіб морально-духовного розвитку особистості, а з іншого особистість не відчувала потреби в опануванні культурних цінностей [3]. Авторка зазначає, що домінантою суспільства ХХІ ст. стало звернення до культури й духовного світу людини, зокрема орієнтація на культуру як на важливий чинник духовного оновлення і суспільства, і окремої особистості [3].

На думку Г. Беленької, «дошкільна освіта на сучасному етапі набула нового звучання. Насамперед вона є освітою для дитини і заради дитини. Її стрижнем визнано принцип дитиноцентризму, що характеризується спрямованістю освітнього процесу на всебічний розвиток дитини через задоволення її потреб та інтересів, позитивне сприйняття особистості у її багатовимірних аспектах і проявах» [2, 5].

На зміст освіти, зокрема і дошкільної, впливають об'єктивні (потреби суспільства у розвитку робочої сили; розвиток науки й техніки, що супроводжуються появою нових ідей, теорій і докорінними змінами в техніці й технології) та суб'єктивні (політика керівних сил суспільства, методологічні позиції вчених) фактори [4].

Для визначення сучасних підходів щодо збагачення культурологічного змісту дошкільної освіти звернемося до трактування понять «зміст дошкільної освіти», «культура».

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу щодо визначення поняття культура ми погоджуємося з трактуванням С. Гончаренка. Культура – це сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності. У вузькому розумінні, культура – це сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості [4,182].

Систематизувавши і узагальнивши семантику слова «культура», нами зроблено спробу узагальнити культурологічну складову змісту дошкільної освіти. Поняття «культурологічна складова змісту дошкільної освіти» – розглядається як елементи різних видів культури, що знайшли відображення у Базовому компоненті дошкільної освіти та пропонується для засвоєння дітям через програмне забезпечення.

За Законом України «Про дошкільну освіту», зміст дошкільної освіти визначається Базовим компонентом дошкільної освіти (БКДО), який передбачає формування основ соціальної адаптації та життєвої компетентності дитини; виховання елементів природодоцільного світогляду, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля; утвердження емоційно-ціннісного ставлення до практичної та духовної діяльності людини; розвиток потреби в реалізації власних творчих здібностей [7].

Культурологічна складова змісту дошкільної освіти простежується в усіх освітніх та змістових лініях оновленого Базового компонента і визначається з «урахуванням особливостей регіону» [1], але основний зміст культурологічної складової висвітлено в освітній лінії «Дитина у світі культури», що передбачає формування почуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, формування елементарних трудових, технологічних та художньо-продуктивних навичок, самостійності, культури та безпеки праці. Результатом оволодіння дитиною різними видами

предметної та художньої діяльності є сформоване емоційно-ціннісне ставлення до процесу та продуктів творчої діяльності, позитивна мотивація досягнень; здатність орієнтуватися в розмаїтті властивостей предметів, розуміти різні способи створення художніх образів, виявляти інтерес до об'єктів, явищ та форм художньо-продуктивної діяльності, а також оволодіння навичками практичної діяльності, культури споживання [1].

Особистісна культура дитини характеризується мірою усвідомлення нею культурних цінностей та відповідною поведінкою і проявляється у ставленні до цих цінностей (емоційно переживає, проявляє інтерес, смак до гарних предметів, творців мистецтва, оцінює їх); мисленні (аналізує, синтезує гарне, негарне, проводить аналогію між природними і культурними явищами тощо); діяльності – духовно-практичній (сприймає культуру; проявляє почуття, здібності, уяву, навички; спілкується) і практично-продуктивні (поводиться згідно з правилами, еталонами, а також творчо облаштовує разом з іншими дітьми куточок, малює, співає, танцює, грає, римує, імпровізує тощо); мистецькій або художній активності (самостійно ініціює зміни, здійснює їх, докладає домірних зусиль для реалізації власної активності) [8,15].

Оновлена програма «Дитина» побудована на принципах забезпечення зв'язку з традиціями народної педагогіки, фольклором, різними видами національного та світового мистецтва, літератури, культури; традицій країни, різних регіонів, національні особливості культури, які мають бути джерелами своєрідності, самобутності укладу дитячого садка...[5, 20]. Відповідний навчально-виховний матеріал щодо культурологічної складової простежується у розділах та підрозділах: «Мова рідна, слово рідне» «Граючись зростаємо», «Чарівні фарби і талановиті пальчики» «Зростає особистість», «Прилучаємось до музичної скарбниці», «Художня література», «Дитина в довкіллі» тощо. Значна увага в Програмі приділяється таким елементам культури, як: культура спілкування, культура поведінки, елементи національної культури, культура родинних стосунків, техніко-

технологічна культура... Автори даної Програми наголошують на необхідності врахування регіональних особливостей України: Київської, Житомирської, Чернігівської та інших областей [5].

Спостерігаючи за дітьми, навіть зовсім маленькими, ми часто відзначаємо, як швидко вони освоюють сучасну техніку – без жодних інструкцій, неначе вже народилися зі знанням, як поводитися з комп'ютером чи мобільним телефоном. Для них це – природно, як природно розвиватися, пізнавати світ [6, 4]. Таким чином і ознайомлення дітей з комп'ютером стає невід'ємним елементом сучасної культури.

Висновки. Отже, проаналізувавши БКДО та програму «Дитина», можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку суспільства, крім традиційних видів та елементів культури необхідно знайомити дітей і з елементами економічної та техніко-технологічної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. // Дошкільне виховання. – 2012. – №7. – С. 4-19.
2. Беленька Г. В. Зростання дошкільника в праці / Ганна Беленька. – К.: Шк. Світ, 2010. – 112с.
3. Богуш А. М. Культурологічна парадигма в спадщині В. О. Сухомлинського / А. М. Богуш // Педагогіка і психологія. – 3(52)06. – Київ «Педагогічна преса». – С. 5-12.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. / С. У. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.

5. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець; наук. кер. програмою: О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна; авт. кол.: [Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко, С. А. Васильєва, М. С. Вашуленко та ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.

6. Єресько О. Освіта в Україні: курс — на ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій / Олег Єресько // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2012. – №1. – С. 4-6.

7. Закон України «Про дошкільну освіту». Закон України «Про охорону дитинства». – Київ. Редакція журналу «Дошкільне виховання», 2001. – 56 с.

8. Шевчук А. Дитина у світі культури: орієнтири до освітньої лінії / Антоніна Шевчук // Дошкільне виховання. – 2012. – № 9. – С. 15-21.

В статье рассматривается проблема культурологической составляющей в содержании дошкольного образования. Обоснованы современные подходы к обогащению культурологического содержания дошкольного образования. Уточнены понятия «культура», «культурологическая составляющая содержания дошкольного образования».

Ключевые слова: БКДО, содержание дошкольного образования, культурологическая составляющая содержания дошкольного образования, культура.

This paper deals with the problem of cultural component in the content of preschool education. Grounded modern approaches to enriching cultural content of preschool education. The concept of «culture», «cultural component content of early childhood education».

Keywords: BKDO, the content of pre-school education, cultural component content of preschool education, culture.